

CORINA ISABELLA CSISZÁR¹, ROMÂNIA

Ceremonialul nupțial în Vișeu de Jos

„De la 22 de ani am fost socăciță, am umblat a coace la nunți, boteze și înmormântări. Am început atât câte un petic și-am lucrat și-am făcut nunți în cămin și de 400 de persoane. Când mi s-o căsătorit feciorul cel mare, am avut 500 de persoane.

Demult, să facă nunțile în casă. Când m-am măritat eu, am scos tată din casă, am pus numa lăiț roată și mesă, că n-am avut unde să fac în două camere. M-am măritat din dragoste, o fost de aici din vecini omu. 58 de ani am de când „m-am spânzurat de lume”. Demult, să duce cu o traistă mălai și o uiagă de horilcă și acela era pomnino. Nu da nime bani. Și apoi tu fă nuntă. Să lua care era mai de gazde, „noa, ié-o pă aceie că-i mai de gazde sau du-te după acela că-i mai de gazde”. Când m-am măritat eu n-o fost tumna așé, nu s-o ținut atâta la asta. Dacă i-o fost dragă și s-o înțales bătrânii, părinți, s-o luat laolaltă. Nu s-o opus părinți, dacă s-o ibdit copiii, ce-or fa părinți, să-i bată? Bugăți n-o ibdit, da până la urmă o fost bine.

La noi mai mulți o fugit decât o stat, ca să nu facă nunți, să nu t'eltuia. Demult, nu facă turte, facă un fel de stolnici din aluat pă masă. Și puné busuioc și pospan și acele erau tortele. Să facă forme nici de prescură, nici de colac, așa era, n-ave gaură-n mijloc, era împletit, da adunat. Apoi facem tăiței în lapte la nuntă, galuște cu pasat, cu slănină demnicată.

Ieșem și le străgam la miri înainte să intre în casă sau în cămin. Și amu știu străgăturile, ca poezia lu Pepelea de bine.”²

„Mergeam cu un diac bătrân la credințe (logodne), de la el am învățat multe. Și eram o dată într-o casă la o credință și o strigat bătrânul acela: „Mări, adă traista! Noa, o pui cu fața cătă răsărit”. Și o pus pă miri pă traistă. De atunci și eu am făcut lucrarea asta. Traista îi a călătorului, poate de asta să punea. Mirele în peticioare stă pă traistă și părinți înapoia lui. Eu grăiem:

Ascultați, cinstiți părinți
Și dumneavoastă, cinstiți frați
Și noi ne vom smeri
Și din gură vom vorbi.
Iar dumneavoastră, cinstiți părinți,
Care de la Dumnezeu sunteți rânduluiți
Ca și niște pomi înfloriți.”³

¹ Etnolog, C. J. C. P. C. T. „Liviu Borlan” Maramureș.

² Performeră Anuța Mariș, 73 ani, Vișeu de Jos, 2023.

³ Performer Ștefan Cozma, 68 ani, Vișeu de Jos, 2023.

„Se făcea „sara de cunună” vineri sara. Fetele să strângeru și împleteu cununa de pospan și bărbânoc și fir roșu. Fetele o împleteu cu ață. Api mirele și feciorii luau mireasa la joc. Mai era și ceteră, mai strâgau și fetele și feciorii:

La-mpletitu cununii
Joacă ruja violii
Mireasă de-amu nainte,
Drumurile ți-s oprite
Numa unu ți lăsat:
La fântână după apă,
Și la mă-ta câteodată
Când îi fi mai supărată.

Măi, mire, mândru gătat,
Mândră floare ți-ai luat.
Să ai grijă s-o cinstești
În viață s-o prețuiești.

Cusutu steagului să făcă tot vineri sara. Era cusutu de păstă săptămână, da atunci mai puné vo 2-3 flori. Era o botă, puneu un cearșaf cu ciur pă dedesubt, puneu două sugne, una roșie pă o parte, una verde pă ceielaltă. După aceie puneu ciururi deasupra, făcă struț în vârvu steagului. Frate-meu era stegar și amu încă mai „trăie” bota lui de la steag. Păstă sugnele cele puneu o față de masă din roțițe de ciur făcută, să cadă așe și dincolo și dincoa. Eu știu, că eu gătam steagurile. Îmi cocé câte o săptămână jeditele cum tăt cosem. Pă mijlocu steagului să puné cunună de bărbânoc și struțu:

La cusutu steagului,
Joacă ruja macului,
La cusutu de la steag,
Joacă ruja de la mac.

Haidaț, feciori,
Să jucăm câtilinaș,
Să jucăm și să strâgăm,
Mirele să-l bucurăm.

Unu ce o fo stegar o strâgat așe, că nu o știut ce să zăcă:

Steagu l-am cusut cu greu,
Pă mire l-o tuns la zero.

La cusutu de la steag
Gioacă ruja de la mac,
Țurăi și țura.”⁴

„Doamne ajută și noroc,
Steagului și cui îi joc
Steagului și mirelui
C-am zinit la nunta lui.
Țurăi și țura.”⁵

„Fratele meu o fo stegar și la atâta amar de lume o stegărit. Eu coseam steagu și călăreți și el era stegari. Zâcea Petreanu: „mătușă Anuță, hai, coase-mi călărețu iesta, că la tine e mai fain ca tăte huc.”

În seara când să făcă cununa la fată, mere și mirele acolo cu steagu gata făcut.

Înainte de a pleca la cununie, să punea o traistă gios și să punea mirele sau mireasa care își lua *uraciunile*. Ziné diacu și lua *uraciunile*. Părinți méré și făcă cruce, săruta mireasa și ura: „Dumnezău să-ți deie bine, bucurie și noroc!” Eu am zâs când am fo la mireasă:

Dragii mei părinți,
Vă rog, să-mi iertați,
Să mă binecuvântați!
Că eu din astă sară nainte,
Las a mniei părinți
Supărați și năcăjiți.
De noră oi pleca
Și de socri oi asculta.
Și vă rog, să mă iertați,
Să mă binecuvântați
Că-s în ceasu de plecare
Cu străinii pă o cale.

Părinții ascultau și binecuvântau: „Dumnezău vă dăie bine, bucurie pă drumu pă care pleci, să ai grijă de tine, să fii răbdătoare, să ascuți de socri, noi te-am dat, de amu nainte, cum ți croi drumu așé li avé”.

Demult, să făcă nunțale în căs. Eu am făcut nunta aici acasă și soțu o făcut pă o vale. Și la miezu nopți ne-am adunat. Zâcé că vine mirele după mireasă. Și o vinit și ne-o dus la el. Și de acolo am coborât și am vinit la noi și o rămas el de ginere. Când am vinit de la cununie, o venit o socăciță afară cu un colac pă un blid și blidu era plin cu grâu. O început a zăce cetera și ié o cântat:

---

⁴ Performeră Anuța Mariș, 73 ani, Vișeu de Jos, 2023.

⁵ Performeră Floarea Pop, 64 ani, Vișeu de Jos, 2023.

Sara bună, mirilor,
Sara bună, tuturor
Bună sara, dragi nuntași,
Am ieșat să vă stropesc
Cu grâu să vă binecuvintez.

Mireasă, bine-ai venit,
Frumos mire ți-ai găsat,
Mire, nu si supărat
Mândră floare ți-ai luat.
Dacă ti purta frumos,
Floare a si și floare o fost.
De-i începe a o sfădi,
Poate că s-a ofili
Și dragă nu ți-a mai si.

Sara bună, nașilor,
Sara bună, tuturor.

Să vă trăiască și nașii,
Să boteze copilașii
Pă nănași să îi cinstiți,
Că vi-s de-al doilea părinți.”⁶

„Când veneau mirii de la cununie, ieșem cu grâu, mă uitam, era multă lume:

Vă rog, stați, un ptic în loc,
Să arunc la miri năroc
Vă rog, stați, un ptic afară,
Să arunc la miri tihneală.

Frunză verde, alunaș,
Bună sara, dragi nuntași,
Noi la nuntă v-am poftit
Și vă zâc: bine ați venit!
Noi la nuntă v-am temat,
C-așe-i obdiceiu-n sat.

S-arunc grâu și bosâioc,

---

⁶ Performeră Floarea Pop, 64 ani, Vișeu de Jos, 2023.

S-aivă mirii năroc,
S-arunc grâu de cel curat,
Frumoși miri s-o cununat.

Mă, mire, mândru gătat
Mândră floare Ț-ai luat
Ori Ț-ai luat-o din alt sat,
Că ție ți-o fo pă plac.

Mireasă, mândru gătată,
Tare-i bine măritată.

Dumnezău să vă trăia
Și nunta să vă tihnea
Dumnezău să vă trăiască
Și nunta să vă tihnească.
Să vă trăiască și nașii,
Să boteze copilașii.

Și acum vă poftesc la masă
Și petrecere frumoasă!

Api eu intram cu 'grâu nainte și lumea intra după mine, intra mirii, nănașii și-apoi lumea să așeza la masă. La biserică tinerii jucau și stegariu scutura steagu. Făceau o roată și jucau steagu. Striga feciorii la steag.

Când era nunta la cămin, punem pă scenă covoare de tăte felurile, cergi și ștergători și aranjam unde stăteu mirii. Feri, Doamne, câtă mâncare facem în cămin. Și tătă lumea ajuta, câte 30 de persoane aveam care ajutau la nuntă. Și demult duceau ulei, zahăr, ouă, făină, găini și restu pune gazda căsî. Și amu dacă s-ar fa nunta acas ar duce lumea, da așe dacă fac în restaurant, nu mai duce. Și păcat, că demult te ajutau cu de tăte. Amu dacă ai bani, tu te duci la „Purcelu” și faci nuntă. Mi-era drag, abia așteptam să mă duc la câte o nuntă să lucru. Făcăm câte o oală de găluște, o oală de zamă. Tătă nunta o organizam eu. Spuneam, atâta mâncare îmi trebe de asta, atâta de asta, atâta carne, atâta ulei, eu cârmuiam. În sara nunți îmi luam cam trei femei. Și lucru la o nuntă îl începem cam de luni. Am făcut o sută de porții de prăjituri la nuntă. Checuri făcăm, prăjituri cu măr, Marișca, Albă ca Zăpada, cozonaci să făcă demult, cornulețe. Făcăm tăieței de casă din 100 de ouă sau din 200 de ouă, tăți suciți cu mâna, nu erau mașini atunci. Și amu mi-s rămase umflate mânurile de la atâtea sucitori. Făcăm pită de casă, câte 10 teșuri, băgam odată în cuptiori și apoi iară 10, câte 60-70 de pite mari, nu ca scândurile ieste de amu. Și eram plătită în bani, nu cu produse. Api de la găină căpătam, mai ce să zine, 100, 200, 300, lăudam nănașu și di ce-l lăudam de aceie îmi da. Îl chemam pă nănaș cu mine în grădină și api tare bine plăté

nănașu. Făcăm ciorbă țărănească, ciorbă de perișoare, zamă de găină cu laște, aperitive s-o făcut cam din anii 70-80, sarmale, pireu cu tocăniță cu morcovi, ardei, ceapă. Eu am tăiet o vacă la o nuntă, să mânca un porc întreg și pită de casă, numa de către cei ce să ocupau de nuntă. Tăte preținile mele la care am fo și am ajutat, o zinit și ele la mine să-mi ajute și de prin Ileanda și de prin Coșbuc.

Pă masă puném câte un miel, câte un tort, câte un trunchi (Prăjitura Buturuga). Amu o lăsat obicei cu miel, da io când mă mai duc la nunți, le mai duc surpriză și le pun la miri și la nănași câte un miel pă masă. O venit o dată un domn și m-o întrebat cum l-am făcut. Am zis că l-o fătat oaia din aluat. Râdeam acolo cu ei și glumeam. L-o fătat fără lână. Și la Paști făceam aluatul de pască și făceam o foaie subțâre și umplutură din carne tocată, cu ceapă, cu ardei, cu morcov, poprică și piperi și o prăjești și o lași la răcit și apoi umpleam mielul cu ié. Și se duce la sfințat. Iară să mai face umplut cu caș și cu stafide ca și pasca. Îl duci la sfințat și îl tai așe ca pasca. Am o matriță. Când îi fierbinte îi pui și otii și botu și cerceii, „îl fată orb, da eu îl duc la reanimare, la renovare și îi pun otii”. Trebe să

Miel ritualic la nuntă; Foto: Florin AVRAM

vorbești cu oaia și cu mielul când faci aluatul ăsta.

Demult, făcēju separat, mireasa la ea acasă și mirele la casa lui. Și la 12 noaptea pleca mirele după mireasă. Și masa să strângea iară fain și începe din nou cu masă curată și lume străină. Din altă mâncare, alte tomele. Și api mereu la mire pă ospăț. Din lipsă de spațiu să făcēju nunțale separat, fiecare își cinstea oamenii lui. Ziné cu traista cu mălaiu și horilca

și-ți aduce țâie. „Am băut un pahar de horilcă, îs cioantă, nu mai pune unu că pulbere și șperlă mă fac”. Ce bem? Căcău pă burene, îndulcit cu tarhon, cu chimion și merem la nuntă. Era spirtu alb bun. Da aducé unu damijene și le vindem la cfr-iștii din gară, cu bidoanele. Era alb, nu cum îi albastru iesta de amu.

Când mérém cu găinile, mă suiem pă prag și strâgam:

Faceți-mi, loc feciorași
Că mă duc chitilinaș
Cu găina la nănaș.
Faceți-mi, loc mai pă larg
Că mă cobor di pă prag.
Di pă prag m-am coborât
Și nănașu m-o otit
Și nănașa l-o cotit
C-o gândit că-i de iubit.

La nănaș am zâs:

Bună sara, nănaș mare,
Am vinit din depărtare,
Am vinit numa prin munți
Și m-am lozit la jerunți
Stând atâta pângă oale,
Mi s-o ars un lat de poale.
Nănașule, sii cuminte,
Că nu-i latu dinainte.
Că-i latu din șoldu drept,
Spune-mi, unde să te aștept.
Hai, nănașule, la vale
Și ne-om spăla pă pticioare,
Hai, ș-om mere și la râu
Și ne-om spăla până-n brâu.
Ș-om mere la fântâne,
Nănașa nu ne-a védé.
Ne-om spăla pă unde-i vré.
Hai, nănașule, în șopru,
Să punem prețu amu
Prețu pă găină-i pus,
Tot de la o sută-n sus.

Bine-mi pare mie amu,
C-am păcălit nănașu
O gândit că-i dau puicuță
Și i-am dat cocoș cu puță.

Jocu' steagului; Foto: Felician SĂTEANU

Și care știeu mai răspundeu, erau și mulți intelectuali în sală.

O fo pă timpuri nănașii satului, da amu tăți îs morți, s-o gătat obicei u iesta. Demult, erau două rânduri de nănași, un rând la mire și unu la mireasă. Amu-i o laiță plină numa de nănași. De avéu oarice ceartă în familie, nănașii trebuia să îi împece. De avéu botezuri, mergeau nănașii. Nănașa mé mi-o cununat tăți trei coptiii. Méréu în vizită noi la ei și ei la noi. Și de avém oarice de lucru, mă temau, eram tăți înt-o familie.

La îmbălțuitu miresei să strâneau 2-3 feciori și să lua năframa și-nvârtéu acolo și strâga strâgături. Și fetele sta și prindé năframa când o arunca feciorii. Când o arunca pa capu mireșii, trebuia s-o și prindă unu și să-i lege capu. Și ei făcéu figuri c-o aruncă la mireasă și aruncau la altă fată. Și api tăt așé până când prindé capu mireșii. Prima dată nu să lăsa mireasa, să nu-și țape cununa, așa era obicei. Api după aceie îi lega năframa și două fete îi pune cununa pă năframă:

Văd de bună samă
Că-i cununa pă năframă.
Miresucă, mândra mé,
Ascultă-mă, dacă-i vré.
Năframa nu ț-o da,
Că amu ti mărita.

Miresucă, cu cunună,
Pă desară nu țî bună.
Pune cununița-n cui
Și dă gură mirelui.”⁷

„După ce să termina nunta, îmbălțuiéu mireasa, la mire îi punéu pălărie în cap, la mireasă îi punéu batic. Atunci îi luau cununa di pă cap, șlaieru, tăt; mireasa să lasă mai greuț un ptic. Feciorii făceau o roată și aruncau baticu unu de la altu. Până unu dintre ei o fo mai harnic și o atins-o pă cap. Din ce dată o atins-o, era obligată să-l primească. O făcut ea tăt felu de figuri că nu l-a lua. Nașele o desfăceu frumos di la păruț, îi puneau baticu frumos pă cap, năframa o prindeu cu agrafe. La mire îi luau frumos struțu di pă tept și îi puneau clopu pă cap, că-i bărbat. De amu nainte nu mai îi de mărs pă la fete, a holtei cu feciorii.

Când mergeau cu nunta dincolo la socri, strâgau așa:

Măi, mire, de nu-i si bun,
Să te ploaie ploaie cu tun.
Pă mireasă să o ploaie,
De n-a si și ié găzdoaie.

Mireasă, de amu nainte,
La mă-ta ai durnit pă țol
Și te-ai sculat târzâor,
De-amu îi durni în brață
Ti scula mai dimineață.

Miresucă, draga mea,
Ascultă-mă, dacă-i vrea
Soacră-ta a zâce așa,
Din pticioare să pășești,
Din gură să nu grăiești.
Din pticioare să meri iute,
Din gură să nu zâci multe.

---

⁷ Performeră Anuța Mariș, 73 ani, Vișeu de Jos, 2023.

Să băgau și străgau și la mire, care, cum să mai certau. Eu am 17 fini, am cununat de 17 ori. Și la ultima nuntă la care am participat s-o făcut un scandal. Că mirile o fo tare frumos, mireasa o fo mai hâduță. Și o-nceput verii mnirelui să strâge:

Măi, mire, te-aș întreba
Cum ai mări, cum ai zinit,
Văd că ești cam tânguit,
Că te-ai dus în fundu lumii
Și-ai adus Ciuma Pădurii.
Ai adus-o și îi aici
Și ne toarce hobotici.

Și de acolo s-o-nceput un scandal și o ieșât mireasa de după masă; și la mireasă mirele i-o dat un dos de mână. Și mirele o mări după ie și-o adus-o napoi. Noa, da străgătura o fo urâtă și api de acolo o-nceput să strâge și o nănașă care era din partea miresii. Îi urât așé să te duci. Da aieste o fo de când lumea, așé s-o confruntat la nunți, s-o mai străgat, da n-o sărit așé calu.

Eu când am fo tânără și m-am dus la nunți, api nu mi-o tăcut gura niciun ptic. Eram pregătită „să mai ieu și de-nvârtit”.

Tata și mama mé o adus 50 de fini. Și api am rămas io urmașa lor la cununat. Api câți coptii o botezat mama! Și am rămas eu în continuare să botez coptiii. La o sânгурă fină, mama o avut 11 prunci de botezat.

Încă la noi să mai duc găinile la nănași. Fac la nănași la nunți și duc găini dacă îs 3-4 nănași. Și patru mărg acolo nainte cu găini și-api să confruntă ele, una străgă într-un fel, alta în altu.

Neața bună, nănaș mare,
Îs în fața dumitale,
Cu găină de vânzare.
Cu găina ca ruja,
Să o dau la nănașa.
Cu găina ca struțu,
Să o dau la nănașu.

Astăzi pă însărat,
O scrisoare am căpătat.
Scrisoare de la nănașă
Să-i frig o găină grasă.

Găina mi-i grasă tare,
C-o mâncat ce-am mâncat noi,

Feliu întâi și feliu doi.
Ș-o durnit în pat cu mine,
Să n-o cocoșască nime,
Nici pă ié și nici pă nime.

Îți fa bine și-ți ierta
De nu-i seartă găina
C-am fiert-o pă aragaz
N-am avut lemne acas
Că lemnele îs în pădure
Și i-o n-am avut secure.
Și mi-s tare dezmiertată,
Nu tai lemne niciodată.

Îți fa bine și-ți ierta,
Îi târzâu cu găina
Că m-am zăbovit în tindă
Și m-am uitat în oglindă.
M-am uitat de mi s-a sta,
Să mă duc cu găina,
Să o dau la nănașa.

Și api îi dai găina la nănaș.

Ié găina din mâna mé ,
Că mi să pare gré
Îi plăti-o cum îi vré
Că io nu am pus preț pă ié.

O ié nănașa, o pune pă masă, îi rumpe gâtu, o puné în furculiță și îi bagă acolo 100 lei, cât vré. Și api după aceie îi strâgi:

Bine-mi pare mie amu,
C-am celuit nănașu
O gândit că-i dau puicuță
Și i-am dat cocoș cu puță.

Zestrea

De tăte s-o făcut demult, ștergare, perini, procuțuri, cearșafuri, oale, linguri, seturi de farfurii, de tacâmuri. Și le încărcă în car frumos și să ducé cu ele. Și venea soacra să vadă ce ai adus de zestre. Și le descărca tăte huc și așterné patu unde era dusă de noră. Îi ducem nainte cu o dzî sau două, așternutul, cearșaf, pernă, plapumă. Că demult, avé pretenția să fie fete mari. O venit la noi buna lui Toader și o zâs: „noa, Mări, în arată-mi cearșafu”. Și api umbla cu cearșafu și-l arăta la lume, demult tare. Eu m-am măritat la 16 ani, am fo o coptilă, ce am știut eu? Atunci nici nu pé ne lăsa părinți să umblăm. „Când a si soarele de o rudă, să-mi siț în casă.”

Strânsu finilor

La nașa mé, care mi-o botezat coconuți, m-am dus cu prosop, săpun, colac și bani. I-am spălat frumos mâinile, i le-am șters frumos cu prosopelu și i-am pus colacu pă mână și i-am dat bani. I-am plătit că mi-o botezat tri coptii. Că zâce că nașa când își creștinează un coptil îi a ei, nu-i a tău. Cum ridica lumânarea și o stânge. Lumânarea îi a ta, ț-o dă în mână. Și copilu îi a nănașii până meri să ț-l scoți.

Dacă Dumnezo m-a țâne în pace și oi trăi, vreu când împlinesc 50 de ani de căsnicie, să fac nunta de aur și să-mi adun finii. Vreu să-mi adun tăți sinii, nu i-am adunat până amu. Mama mé i-o adunat și vreu să mi-i adun și io. Să face cu muzică, cu masă, îi aduni și fiecare fin vine cu dar, ei să sfātuiesc și îi cumpără ceva.

Să face și la moașă. Să duceu mamele de la tăți pruncii pă care i-ai moșât. S-o făcut ori înt-o sâmbătă sara ori înt-o duminică sara. Și o adunat ié pă câte le-o moșât, pă tăte le-o adunat. O speli pă mâini, îi dai prosopu și îi cumperi ceva lucru de valoare sau îi dai bani. Petreci, bei, mânânci, umblă moașa printre fine. Și api strâgă:

Unde-s femeile bete,
Bărbați să nu s-arete
Unde or și ele băute
Bărbați să nu să uite.”⁸

---

⁸ Performeră Floarea Pop, 64 ani, Vișeu de Jos, 2023.